

Vergaderjaar 2016–2017

24 587

Justitiële Inrichtingen

29 452

Tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel

Nr. 695

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VEILIGHEID EN JUSTITIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 juni 2017

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de actuele ontwikkelingen met betrekking tot Forensisch Psychiatrische Kliniek (FPK) De Woenselse Poort. In deze brief ga ik voorts in op de in de regeling van werkzaamheden van 30 mei 2017 gevraagde brief over het artikel en de uitzending van Omroep Brabant (Handelingen II 2016/17, nr. 80, item 12), het Wob-verzoek en de in de vaste commissie voor Veiligheid en Justitie van 31 mei 2017 gestelde vragen over de rechtspositie met betrekking tot fouilleren.

1. Tweede tussenrapportage FPK De Woenselse Poort

Met mijn brief van 7 februari 2017 heb ik het incidentonderzoek van de Inspectie Veiligheid en Justitie over FPK De Woenselse Poort aan uw Kamer gestuurd.¹ De Inspectie Veiligheid en Justitie en de Inspectie voor de Gezondheidszorg (hierna Inspecties) voeren in 2017 een vervolgonderzoek uit. In de brief van 7 februari 2017 heb ik aangegeven uw Kamer te informeren over de uitkomsten van het vervolgonderzoek. Op 3 april heb ik de eerste schriftelijke terugkoppeling van de Inspecties aan uw Kamer gestuurd.²

Hierbij bied ik u de tweede schriftelijke terugkoppeling aan van de Inspecties³. De Inspecties hebben deze terugkoppeling opgesteld naar aanleiding van hun tweede bezoek aan FPK De Woenselse Poort in het kader van het gezamenlijke vervolgonderzoek. In dit vervolgonderzoek toetsen de Inspecties in hoeverre de verbeteracties uit het integraal actieplan van FPK De Woenselse Poort worden doorgevoerd en of deze leiden tot een verbetering van het leef- en werkklimaat.

¹ Kamerstukken 24 587 en 29 452, nr. 673.

² Kamerstukken 24 587 en 29 452, nr. 680.

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl

De Inspecties concluderen na dit tweede bezoek dat FPK De Woenselse Poort druk doende is het integraal actieplan tot uitvoering te brengen. Meerdere acties zijn inmiddels uitgevoerd en de eerste effecten hiervan zijn zichtbaar. Een terugkerend thema in alle gesprekken is dat medewerkers meer rust en structuur ervaren in FPK De Woenselse Poort. Dit is naar de mening van de Inspecties een positieve ontwikkeling.

De Inspecties zien nog aandachtspunten met betrekking tot de positionering van het leidinggevend kader en het beschrijven van een instellingsbreed gedragen visie op de cultuur binnen FPK De Woenselse Poort. De Inspecties besteden in de vervolfbezoeken aandacht aan de uitvoering van het integraal actieplan, de effecten daarvan en de maatregelen die De Woenselse Poort treft om bovenstaande aandachtspunten te onderwerpen.

Het is positief dat FPK De Woenselse Poort het actieplan actief uitvoert en dat de eerste resultaten reeds zichtbaar zijn. Ik ben verder content met de manier waarop de Inspecties kritisch de ontwikkelingen bij FPK De Woenselse Poort blijven volgen.

De Inspecties vragen aandacht voor het (anonieme) aangiftebeleid in de praktijk. Recent heeft de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI)⁴ de handhaving van het openbaar ministerie over het opnemen van anonieme aangiften met de tbs-klinieken doorgesproken. Aangezien de Inspecties in hun terugkoppeling constateren dat het daadwerkelijk waarborgen van de anonimiteit te verbeteren valt, heb ik DJI gevraagd de ervaringen van het personeel van FPK De Woenselse Poort voor dit jaar in kaart te brengen.

2. Artikel en uitzending Omroep Brabant

Op basis van een Wob-verzoek bij het Ministerie van Veiligheid en Justitie heeft Omroep Brabant eind mei 2017 gepubliceerd over de gang van zaken in FPK De Woenselse Poort. In deze publicaties wordt echter de onjuiste conclusie getrokken dat te zware patiënten geplaatst zijn in FPK De Woenselse Poort met als gevolg een reeks aan geweldsincidenten. Ik zal hieronder nader in gaan op a) de feitelijke situatie rondom de overplaatsing in 2014 en b) de gesprekken tussen DJI en FPK De Woenselse Poort in het kader van de overige forensische zorg en c) de geweldsincidenten.

a) De overplaatsing van tbs-gestelden

In 2014 is in het kader van het Masterplan DJI begonnen met het sluiten van de Forensisch Psychiatrische Centra (FPC's) Veldzicht, Oldenkotte en 2Landen. Patiënten van de gesloten FPC's moesten worden verdeeld over de resterende FPC's en FPK's.

Met de betrokken tbs-instellingen zijn in 2014 en 2015 (per individuele kliniek) afspraken gemaakt over het overplaatsen van patiënten. Deze gesprekken resulteerden in het Afbouwplan 2014–2017⁵. In dat plan zijn op patiënt-niveau afspraken gemaakt over wie, wanneer en waar naartoe overgeplaatst zou worden.

In 2014 en 2015 is als gevolg van de genoemde sluitingen aan de overgebleven FPC's en FPK's gevraagd extra patiënten op te nemen en hoeveel extra capaciteit (in de vorm van beschikbare bedden) zij in staat

⁴ Kamerstuk 29 452, nr. 209.

⁵ Dit plan bevat bijzondere persoonsgegevens en bedrijfseconomische gegevens en kan niet openbaar worden gemaakt.

waren te leveren. Op basis hiervan heeft DJI per kliniek extra bedden ingekocht, naast het reeds gecontracteerde aantal bedden. Wanneer een aanbieder in een bepaald jaar meer bedden levert dan oorspronkelijk gecontracteerd, wordt dit overproductie⁶ genoemd. Voor de extra capaciteit is het reguliere tarief afgesproken tussen DJI en de FPK's en de FPC's.

«Tbs-gestelden van de zwaarste categorie»

Uitgangspunt bij de overplaatsingen was dat de patiënten naar de voor hen meest geschikte instelling werden overgeplaatst. Per individuele patiënt is vastgesteld welke behoefte aan zorg en beveiliging noodzakelijk was.

FPK De Woenselse Poort heeft extra capaciteit aangeboden in beveiligingsniveau 2 en 3⁷. Alleen patiënten die pasten binnen deze beveiligingsniveaus en binnen het zorgaanbod zijn in goed overleg naar FPK De Woenselse Poort overgeplaatst. In het kader van het Masterplan DJI zijn in 2014 en 2015 in totaal 14 patiënten daadwerkelijk overgeplaatst naar FPK De Woenselse Poort. Daarnaast zijn enkele patiënten alleen administratief overgeplaatst, omdat hun tbs-maatregel bijvoorbeeld al voorwaardelijk was beëindigd en zij dus niet meer intramuraal hoefden te verblijven. Er zijn geen patiënten van de zwaarste categorie overgeplaatst naar FPK De Woenselse Poort.

b) Gesprekken DJI en FPK De Woenselse Poort over de OFZ

Naast plekken voor de tenuitvoerlegging van de tbs-maatregel, koopt DJI plekken in voor de tenuitvoerlegging van de overige forensische zorg (OFZ). Het gaat dan om geestelijke gezondheidszorg, verslavingszorg en zorg voor verstandelijk gehandicapten die deel uitmaakt van een (voorwaardelijke) straf of maatregel of de tenuitvoerlegging daarvan.

In 2014 was sprake van wachtlijsten voor de OFZ-patiënten bij alle FPK's. In 2014 is aan alle FPK's gevraagd een extra aanbod te doen voor die capaciteit. FPK De Woenselse Poort heeft daarin ook een aanbod gedaan, waarover vervolgens met DJI is onderhandeld. In dat kader is in 2014 gesproken tussen DJI en FPK De Woenselse Poort over het efficiënter gebruik maken van de bestaande capaciteit.

Ten aanzien van het verband met De Kijvelanden dat Omroep Brabant in haar publicaties legt nog het volgende: de Kijvelanden kent naast een FPC met beveiligingsniveau 4, ook een FPK waar OFZ-patiënten verblijven met beveiligingsniveau 3. Van de wachtlijst van FPK De Kijvelanden zijn in 2014 OFZ-patiënten (geen tbs-patiënten) overgeplaatst naar FPK De Woenselse Poort. Ook bij deze overplaatsingen was het uitgangspunt dat het benodigde zorg- en beveiligingsniveau leidend is. Ook bij een overplaatsing in de OFZ wordt altijd een zorgvuldige afweging gemaakt of de betreffende patiënt past in de kliniek.

⁶ Indien er onverhoopt meer plaatsen nodig zijn, dan kan DJI die extra plekken inkopen en dat wordt overproductie genoemd. (Ter illustratie: een inrichting heeft capaciteit voor 100 mensen, DJI maakt vooraf de inschatting 70 plaatsen nodig te hebben en koopt die plaatsen in, in het jaar blijkt dat er daadwerkelijk 80 mensen hebben gezeten. Dan is er sprake van een overproductie van 10).

⁷ Er zijn vier niveaus van beveiliging waarbij beveiligingsniveau 4 de zwaarste is.

c) De geweldsincidenten

Met de brief van 7 februari 2017 heb ik uw Kamer het incidentonderzoek van de Inspectie Veiligheid en Justitie (hierna Inspectie) over FPK De Woenselse Poort gestuurd.⁸ In dit onderzoek constateerde de Inspectie dat verbale en/of fysieke agressie, zowel tussen cliënten onderling als van cliënten naar medewerkers, regelmatig voorkwam in FPK De Woenselse Poort. Het merendeel van de medewerkers en cliënten ervaarde gevoelens van onveiligheid en intimidatie.

Uit het incidentonderzoek blijkt dat FPK De Woenselse Poort onvoldoende in staat was adequaat toezicht op cliënten te houden. De Inspectie signaleerde in FPK De Woenselse Poort met name tekortkomingen bij de inzetbaarheid van deskundig en ervaren personeel, de aansturing van de organisatie en de communicatie (cultuur) binnen de kliniek. Deze punten worden aangepakt met het integrale actieplan van FPK De Woenselse Poort.

3. Het Wob-verzoek

De documenten waarop Omroep Brabant haar reconstructie baseert zijn verkregen op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). Door een fout bij de verstrekking kon Omroep Brabant een groot deel van de geanonimiseerde stukken alsnog lezen. Deze stukken bevatten, naast persoonsgegevens van patiënten ook notulen, gespreksverslagen en mailwisselingen tussen ambtenaren van het Ministerie van Veiligheid en Justitie en FPK De Woenselse Poort.

Binnen het Ministerie van Veiligheid en Justitie wordt bij de behandeling van de Wob-verzoeken gewerkt volgens een werkbeschrijving. De werkbeschrijving beschrijft hoe onderdelen van de gevraagde documenten bijvoorbeeld geanonimiseerd kunnen worden door middel van het weglakken van passages.

Intern onderzoek van DJI heeft duidelijk gemaakt dat bij de behandeling van het Wob-verzoek van Omroep Brabant abusievelijk is afgeweken van de werkinstructie. Als gevolg daarvan konden de weggelakte passages weer zichtbaar worden gemaakt.

Het incident is conform de Wet bescherming persoonsgegevens bij de Autoriteit Persoonsgegevens gemeld. De betrokken patiënten hebben inmiddels een brief ontvangen waarin zij geïnformeerd worden over het feit dat hun persoonsgegevens ten onrechte aan Omroep Brabant zijn verstrekt. Binnen het ministerie is opnieuw aandacht gevraagd voor de juiste werkwijze bij «het witten» van passages.

4. Interne rechtspositie van patiënten

Met de brief van 3 april 2017 heb ik uw Kamer geïnformeerd over de eerste schriftelijke terugkoppeling van de Inspecties (Kamerstukken 24 587 en 29 452, nr. 680). In die terugkoppeling verwijzen de inspecties naar de huisregels die door de forensische instellingen en afdelingen worden gehanteerd. Binnen de forensische instellingen bestaat de behoefte om de huisregels beter te kunnen toespitsen op de doelgroep, om de veiligheid binnen de afdelingen te waarborgen, zowel voor hulpverleners als medepatiënten, en een beter behandelklimaat te creëren.

⁸ Kamerstukken 24 587 en 29 452, nr. 673.

Dit is de aanleiding om het Besluit rechtspositieregelen Bopz onder de Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz), dat mede van toepassing is binnen de ggz waaronder ook de FPK's en FPA's vallen, te wijzigen. De grondslag van het desbetreffende besluit wordt uitgebreid zodat nu ook huisregels kunnen worden opgesteld ten behoeve van de veiligheid in een instelling. Hiermee kunnen de huisregels worden verruimd, mits die huisregels noodzakelijk en proportioneel zijn. Voorop staat dat de patiënt de behandeling krijgt die hij nodig heeft. In overleg met de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zal ik het Besluit rechtspositieregelen Bopz op korte termijn wijzigen. Deze wijziging wordt meegenomen in een wijziging van het Besluit verpleging ter beschikking gestelden. Ik verwacht het gewijzigde besluit na de zomer aan de Raad van State te kunnen aanbieden.

De Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie,
K.H.D.M. Dijkhoff